

Redegørelse vedrørende forløbet i forbindelse med Rigsrevisionens undersøgelse af indkøb hos Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse

1. Indledning

Denne redegørelse omhandler Forsvarsministeriets departements håndtering af forløbet i forbindelse med Rigsrevisionens undersøgelse af indkøb hos Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse – med fokus på, hvornår information om sagen blev forelagt for forsvarsministeren og departementets topledelse.

Det faktuelle forløb beskrives i det følgende som et samlet sagsforløb, hvor der er fokus på en beskrivelse af hændelserne frem for en beskrivelse af de enkelte chefer og medarbejderes konkrete dispositioner.

Det bemærkes, at redegørelsen er baseret på de dokumenter, e-mails, kalenderoplysninger, håndskrevne noter og medarbejderes erindringer, som det har været muligt at indsamle indenfor de få dage, der har været til rådighed. Endvidere skal det understreges, at redegørelsen er afgrænset til kun at omfatte Forsvarsministeriets departement, ligesom redegørelsen ikke omfatter spørgsmålet om, hvilket tiltag, der er – og vil blive – iværksat på baggrund af de forhold i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, som påpeges i Rigsrevisionens beretning.

2. Beskrivelse af det faktuelle forløb

Primo april 2019

Rigsrevisionen kontakter en kontorchef i departementet vedrørende en henvendelse til Rigsrevisionen fra en whistleblower om mulig svig mod Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Den 11. april 2019

Der afholdes et møde mellem Rigsrevisionen og en kontorchef og en medarbejder fra departementet samt direktøren for Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse. Rigsrevisionen orienterer om de oplysninger, som de er kommet i besiddelse af fra en whistleblower. Departementets økonomidirektør orienteres efterfølgende.

Den 24. april 2019

Der afholdes møde hos Rigsrevisionen med deltagelse af en kontorchef og en medarbejder fra departementet og direktøren for Forsvarsmini-

Dato: 10. december 2019

Sagsnr.: 2019/002649

Dok.nr.: 28874

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 9
1060 København K

steriets Regnskabsstyrelse samt whistlebloweren. Whistlebloweren oplyser nærmere om baggrunden for hans henvendelse. Forsvarsministeriet opfordrer på mødet whistlebloweren til at gå til politiet, hvilket han dog ikke ønsker på dette tidspunkt. Rigsrevisionen anmoder på mødet Forsvarsministeriet om at afstå fra at foretage sig noget, der kan varsle evt. berørte medarbejdere eller den leverandør, som whistlebloweren har omtalt, idet Rigsrevisionen ønsker – i samarbejde med Forsvarsministeriet – at undersøge, om der er hold i whistleblowerens påstande. Økonomidirektøren og direktøren for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse orienteres efterfølgende.

Der iværksættes et arbejde foretaget af udvalgte medarbejdere i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse med at afdække omfanget af handler med den pågældende leverandør og fremfinde sagsdokumentation.

25. april 2019

Rigsrevisionen besøger Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse, hvor det udfundne materiale vedrørende indkøb hos den pågældende leverandør gennemgås.

6. maj 2019

En kontorchef i Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse kontakter Rigsrevisionen på e-mail og spørger, om Rigsrevisionen har behov for yderligere materiale i forhold til deres besøg den 25. april 2019. Rigsrevisionen oplyser telefonisk, at de ikke har behov for yderligere.

Den 13. maj 2019

Rigsrevisionen fremsender åbningsbrev til departementets revisionskontor og departementschefen, hvor der orienteres om igangsættelse af en forundersøgelse om indkøb hos Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Af åbningsbrevet fremgår følgende om undersøgelsen:

”Undersøgelsen vil fokusere på om der er tilfredsstillende processer og retningslinjer for indkøb på bygnings- og vedligeholdelsesområdet hos Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Undersøgelsen vil herudover se på om retningslinjerne er blevet fulgt og hvilket tilsyn der er med reglernes overholdelse.

Forundersøgelsen skal give os tilstrækkelig information om området til at beslutte, om der er grundlag for at gennemføre en større undersøgelse.”

Rigsrevisionen har efterfølgende oplyst, at der med forundersøgelsen iværksættes en generel undersøgelse af de interne kontroller i For-

svarsministeriets Ejendomsstyrelse, og ikke en specifik undersøgelse med henblik på at afdække evt. ulovligheder. Undersøgelsen er således lagt an på generelt at tjekke processer, retningslinjer og faktiske indkøb.

Den 20. maj 2019

Der afholdes mellem Rigsrevisionen, Forsvarsministeriets departement, Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse et åbningsmøde om forundersøgelsen om indkøb. Forsvarsministeriet deltager på styrelsesdirektørniveau og kontorchefniveau.

Den 20. maj 2019 til den 20. juni 2019

Rigsrevisionen fremsender flere anmodninger til Forsvarsministeriet om materiale til brug for forundersøgelsen om indkøb. Anmodningerne besvares af henholdsvis Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse med kopi til departementets revisionskontor.

Den 20. juni 2019

Koncernstyringsdirektøren godkender den månedlige revisionsstatus for maj, der fordeles til koncernstyringskredsen. I revisionsstatussen er forundersøgelsen fremhævet med følgende tekst:

“Rigsrevisionen har medio maj åbnet en forundersøgelse af indkøb på bygge- og vedligeholdelsesområdet ved [Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse]. Undersøgelsen vil fokusere på, om der er tilfredsstillende processer og retningslinjer for indkøb på bygnings- og vedligeholdelsesområdet hos [Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse]. Undersøgelsen vil herudover se på, om retningslinjerne er blevet fulgt og hvilket tilsyn der er med reglernes overholdelse. Rigsrevisionen har oplyst, at de forventer forundersøgelse afsluttet ultimo juni.”

Den 25. juni 2019

Der afholdes møde mellem Rigsrevisionen, Forsvarsministeriets departement, Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse. Forsvarsministeriet deltager på styrelsesdirektørniveau og kontorchefniveau. Rigsrevisionen orienterer om resultater og status på forundersøgelsen om indkøb, herunder at de forventer at gå fra en forundersøgelse til en egentlig beretningsundersøgelse, samt forventet revisionsdesign for Rigsrevisionens beretningsundersøgelse.

Den 26. juni 2019 til den 2. juli 2019

Rigsrevisionen anmoder Forsvarsministeriet om yderligere materiale til brug for forundersøgelsen om indkøb samt om besvarelse af spørgsmål vedrørende økonomisystemet DeMars.

Den 3. juli 2019

Der afholdes møde mellem Rigsrevisionen og en kontorchef og en medarbejder i departementet om resultaterne i forhold til undersøgelsen af muligt svig mod Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Rigsrevisionen oplyser på mødet, at det ikke for Rigsrevisionen er muligt at bekræfte alle whistleblowerens påstande om ulovligheder, da de dokumenter, der findes på sagerne, ikke gør det muligt. Som følge heraf meddeler Rigsrevisionen, at Forsvarsministeriet nu er frit stillet i forhold til evt. egne tiltag på baggrund af whistleblowerens oplysninger. Rigsrevisionen gør også opmærksom på, at de har konstateret svage kontroller og manglende dokumentation, og at de forventer at åbne en større undersøgelse efter sommerferien. Økonomidirektøren orienteres efterfølgende.

Departementet overdrager telefonisk den 3. juli 2019 opgaven med at overveje eventuelle tiltag til direktøren for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse¹. Navn og telefonnummer på whistlebloweren fremsendes fra Rigsrevisionen og videresendes til direktøren for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Den 11. juli 2019

Rigsrevisionen fremsender til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse med kopi til Forsvarsministeriet en anmodning om materiale samt forslag til datoer for et revisionsbesøg ved Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse i Hjørring. Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og Rigsrevisionen aftaler efterfølgende, at revisionsbesøget gennemføres den 19.-20. august 2019.

Den 9. august 2019

Rigsrevisionen oplyser ved fremsendelse af åbningsbrev officielt departementets revisionskontor om, at de på baggrund af forundersøgelsen har besluttet at åbne en undersøgelse af indkøb hos Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Af åbningsbrevet fremgår bl.a. følgende:

”Jeg kan til orientering oplyse, at forundersøgelsen om indkøb hos Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse er afsluttet med det resultat, at Rigsrevisionen som det allerede er jer bekendt vil gennemføre en

---

¹ Det bemærkes, at direktøren for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse i forbindelse med udarbejdelse af denne redegørelse har oplyst over for departementet, at han ikke har erindring om den pågældende telefonsamtale.

undersøgelse, der forventes afrapporteret i en beretning til Statsrevisorerne, jf. rigsrevisorlovens § 17, stk. 2.

Jeg vedlægger et designnotat, der er et arbejdsrapport, som beskriver undersøgelsens problemstilling, formål og metode.”

Af notat om design af undersøgelsen vedlagt åbningsbrevet fremgår bl.a. følgende:

”Problemstilling og formål

3. Den løbende finansielle revision for regnskabsåret 2018 har vist, at Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse (FRS) gentagne gange over for FES har påpeget, at der er manglende funktionsadskillelse mellem rekvirent, indkøber og godkender. Den afsluttende revision viste herudover, at prokuraforhold ikke var opdateret, og at de ikke var understøttede i DeMars. Manglende dokumentation i DeMars for indkomne tilbud, underliggende kontrakter mv. medførte herudover, at det ikke var muligt for FRS at udføre en fyldestgørende finansiell controlling, da FRS ikke havde adgang til kontrakterne, tilbud mv.

En gennemgang af faserne i indkøbsprocessen hos FES har i forundersøgelsen endvidere vist, at indkøbsordrer ikke umiddelbart stemmer overens med de indhentede tilbud, og at det ikke kan udledes fra den foreliggende dokumentation, hvad der er leveret. – Alt i alt har revisionen vist, at FES umiddelbart ikke har sikret en god forvaltning af indkøb på vedligeholdelsesområdet, hvilket kan have medført en forhøjet risiko for svig.

4. Manglende interne kontroller, eller overholdelse af retningslinjer, øger risikoen for, at FES gennemfører indkøb, som ikke følger de gældende regler. Dette kan have medført, at FES i flere tilfælde har bestilt og betalt for mere, end der fremgår af det accepterede tilbud.

Formålet med undersøgelsen er at vurdere, om Forsvarsministeriet har sikret, at indkøb på vedligeholdelsesområdet er forvaltet tilfredsstillende. Dette vil vi gøre ved at dele undersøgelsen op i to dele:

- I første del vil vi undersøge, om Forsvarsministeriet har tilfredsstillende retningslinjer for indkøb på vedligeholdelsesområdet hos FES.
- I anden del vil vi undersøge, om FES har fulgt disse retningslinjer og/eller god forvaltningspraksis i de tilfælde, hvor vi vurderer, at en overholdelse af retningslinjerne i sig selv ikke vil sikre en forvaltningspraksis på indkøbsområdet som er i overensstemmelse med regnskabsbekendtgørelsen.”

Den 21. august 2019

Den månedlige status på revisionssager for juni-juli 2019 er på dagsordenen til departementets ledelsesmøde, hvor bl.a. departementschefen, koncernstyringsdirektøren, økonomidirektøren, personalechefen og departementets øvrige afdelingschefer indgår i den faste deltagerkreds. Om undersøgelsen af indkøb fremgår alene beskrivelsen "Undersøgelse af indkøb på bygge- og vedligeholdelsesområdet ved FES", datoer for opstarten og det ansvarlige kontor i departementet.

Den 13. september 2019

Der udarbejdes orienterende sagsnotat om igangværende revisionsberetninger. Af sagsnotatets resume og indstilling fremgår følgende:

"Som oplyst i den månedlige revisionsstatus for august har Rigsrevisionen igangsat en beretning af Forsvarsministeriets styring af bemanning samt en beretning af indkøb på bygningsvedligehold i FES. På baggrund af Rigsrevisionens fremsendte revisionsnotater samt diverse møder med Rigsrevisionen er det den umiddelbare vurdering, at begge beretninger kan føre til kraftig kritik af ministerområdet, når de præsenteres af statsrevisorerne".

I forhold til undersøgelsen af indkøb på bygningsvedligehold i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse fremhæves følgende:

"Rigsrevisionen har ved afslutningen af deres forundersøgelse konstateret, at FES ikke umiddelbart har sikret en god forvaltning af indkøb på vedligeholdelsesområdet, hvilket kan have medført en forhøjet risiko for svig. Derudover har Rigsrevisionen konstateret, at der i flere tilfælde mangler funktionsadskillelse ml. rekvi- rent, indkøber og godkender samtidig med der er fundet eksempler på manglende overensstemmelse ml. indkøbsordre og indhente tilbud".

Sagsnotatet godkendes af økonomidirektøren den 14. september 2019 og fremsendes til koncernstyringsdirektøren med kopi til personalechefen og chefen for Program- og Investeringsafdelingen.

Den 17. september 2019

Den månedlige status på revisionssager for august 2019 er på dagsordenen til departementets ledelsesmøde, hvor bl.a. departementschefen, koncernstyringsdirektøren, økonomidirektøren, personalechefen og departementets øvrige afdelingschefer indgår i den faste deltagerkreds. Om undersøgelsen af indkøb fremgår alene beskrivelsen "Undersøgelse af indkøb på bygge- og vedligeholdelsesområdet ved FES", datoer for opstarten og det ansvarlige kontor i departementet.

Den 24. september 2019

Møde med Rigsrevisionen, hvor Rigsrevisionen fremlægger deres foreløbige resultater. Til stede er Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse og departementet. Forsvarsministeriets deltagelse sker på styrelsesdirektør- og kontorchefniveau.

Den 1. oktober 2019

Der afholdes et møde i departementet om generel status på ejendomsområdet. I mødet deltager bl.a. økonomidirektøren, koncernstyringsdirektøren og departementschefen. I et baggrundsnotat til brug for mødet indgår bl.a. en beskrivelse af Rigsrevisionens undersøgelse, hvor der bl.a. anføres:

”Rigsrevisionen har ved afslutningen af deres forundersøgelse konstateret, at [Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse] ikke umiddelbart har sikret en god forvaltning af indkøb på vedligeholdelsesområdet, hvilket kan have medført en forhøjet risiko for svig. Derudover har Rigsrevisionen konstateret, at der i flere tilfælde mangler funktionsadskillelse mellem rekvirent, indkøber og godkender, samtidig med at der er fundet eksempler på manglende overensstemmelse mellem indkøbsordre og indhentede tilbud. Endvidere er dokumentation og journalisering mangelfuld. Det vurderes derfor, at beretningen kan indeholde en alvorlig kritik af [Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses] forvaltning af indkøb på vedligeholdelsesområdet.

Rigsrevisionen vil omkring den 1. oktober sende deres beretningsudkast i høring. Endelige beretning forventes præsenteret på statsrevisormødet den 6. december 2019.”

Rigsrevisionen fremsender samme dag udkast til beretning i høring hos departementet. Af konklusionen i beretningsudkastet fremgår:

”Rigsrevisionen finder det kritisabelt, at Forsvarsministeriet ikke har sikret en tilfredsstillende forvaltning af indkøb på vedligeholdelsesområdet, herunder bl.a. sikret at der er den nødvendige funktionsadskillelse og dokumentation i forbindelse med indkøbene. Forsvarsministeriet har dermed ikke levet op til helt basale krav til kontrol på indkøbsområdet.

Konsekvensen er, at indkøbsområdet har en høj risiko for fejl og besvigelser, som Forsvarsministeriet ikke kan opdage, da de indgåede aftaler om vedligeholdelsesydelser er uigennemsigtige, og indkøbene ikke er dokumenteret tilfredsstillende. Dokumentationen i journalsystemet er i mange tilfælde mangelfuld eller ikke eksisterende. Det er derfor uvist, hvorvidt alle de foretagne indkøb som Rigsrevisionen har gennemgået, har medført, at det er de rigtige ydelser, der er blevet leveret til den aftalte pris. Rigsrevisionens gennemgang af en stikprøve på området viser bl.a., at Forsvarsministeriets

Ejendomsstyrelse (FES) har betalt en regning på 100 t.kr. eksklusiv moms for arbejde, som aldrig er blevet udført.

Undersøgelsen viser desuden, at ministeriet ikke har sikret klare skriftlige forretningsgange i regnskabsinstruksen, der beskriver en funktionsadskillelse, hvor mindst to medarbejdere er inde over hvert indkøb. Funktionsadskillelsen er heller ikke systemunderstøttet, da samme medarbejder kan oprette en indkøbsordre og efterfølgende selv varemødtage den i det administrative økonomisystem. Regnskabsinstruksen indeholder herudover modstridende krav til godkendelse og kontrol af indkøb.

Undersøgelsen viser videre, at FES's indkøb af vedligeholdelsesydelser ikke overholder regnskabsbekendtgørelsens krav til indkøb og dokumentation. Rigsrevisionens konkrete gennemgang af 64 vedligeholdelsesprojekter viser, at der er helt basale fejl eller mangler i 56 af disse projekter: Fx manglende funktionsadskillelse eller, at FES ikke kan dokumentere, at det indkøbte svarer til det aftalte for så vidt angår pris, kvalitet og mængde.

Rigsrevisionen anbefaler, at Forsvarsministeriet gennemgår indkøbene på vedligeholdelsesområdet for at vurdere, hvor udbredt den manglende kontrol og dokumentation mv. er. Rigsrevisionen anbefaler tillige, at ministeriet gennemgår regnskabsinstruksen så den bringes i overensstemmelse med regnskabsbekendtgørelsens krav til funktionsadskillelse og kontrol, også henset til, at da den gælder for flere af Forsvarsministeriets styrelser."

Den 8. oktober 2019

Rigsrevisionen anmoder departementets revisionskontor om at få lov til at rette henvendelse direkte til en af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses leverandører for at klarlægge tidspunktet for det arbejde, der er udført. Revisionskontoret giver Rigsrevisionen tilladelse hertil.

Den 14. oktober 2019

Departementet fremsender Forsvarsministeriets høringssvar på det beretningsudkast, der blev modtaget den 1. oktober 2019, til Rigsrevisionen. Høringssvaret er godkendt af koncernstyringsdirektøren. I høringssvaret påpeger Forsvarsministeriet en række forhold, særligt vedrørende regnskabsinstruksen, som Forsvarsministeriet er uenige med Rigsrevisionen i.

Den 15. oktober 2019

I forlængelse af afgivelsen af Forsvarsministeriets bemærkninger til Rigsrevisionens beretningsudkast er der en dialog mellem Rigsrevisionen og Forsvarsministeriet omkring afholdelsen af et afklarende møde i forhold Forsvarsministeriets bemærkninger omkring regnskabsinstruksen. Mødet afholdes den 6. november 2019 med deltagelse af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Forsvarsministeriets Regnskabs-

styrelse og Forsvarsministeriet. Forsvarsministeriets deltagelse i mødet sker på sektionschef- og sagsbehandlerniveau.

Den 16. oktober 2019

Rigsrevisionen fremsender en række spørgsmål til leverandøren. Forsvarsministeriet modtager kopi af den fremsendte mail.

Den 23. oktober 2019

På baggrund af leverandørens besvarelse den 22. oktober 2019 af Rigsrevisionens henvendelse den 16. oktober 2019, sender Rigsrevisionen den 23. oktober 2019 supplerende spørgsmål til leverandøren, med kopi til Forsvarsministeriet (inklusive leverandørens første besvarelse).

Den 29. oktober 2019

Rigsrevisionen oplyser overfor departementets revisionskontor, at Rigsrevisionen har modtaget svar på deres spørgsmål om vedligeholdelsesarbejde på flere redningsstationer. Rigsrevisionen oplyser, at de på baggrund af svarene må revurdere hændelsesforløbet i forhold til redningsstationerne samt nogle af de oplysninger, som de har fået fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Rigsrevisionen anfører, at der er uoverensstemmelse mellem de oplysninger, som Rigsrevisionen har fået fra ejeren af den pågældende leverandør og fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse for så vidt angår tidspunktet for arbejdets udførelse. Rigsrevisionen anfører videre, at der således – hvis leverandørens forklaring er korrekt – er tale om forsætligt regnskabssvig.

Rigsrevisionen oplyser endvidere, at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse i forbindelse med Rigsrevisionens undersøgelse har fremsendt en række afleveringsprotokoller for det udførte arbejde på redningsstationerne. Rigsrevisionen oplyser, at afleveringsprotokollerne er underskrevet med navnet på ejeren af leverandøren. Rigsrevisionen oplyser imidlertid, at ejeren har oplyst Rigsrevisionen om, at projekterne blev afleveret mundtligt, og at han ikke har underskrevet afleveringsprotokollerne. Rigsrevisionen anfører, at der er tale om forsætligt og dermed strafbart dokumentfalsk, hvis leverandørens forklaring er korrekt.

Rigsrevisionen anfører afslutningsvis, at de anser oplysningerne for at være så alvorlige, at Forsvarsministeriet må reagere. Rigsrevisionens henvendelse videresendes til økonomidirektøren.

Den 30. oktober 2019

I forlængelse af Rigsrevisionens henvendelse indkalder økonomidirektøren en kontorchef og en medarbejder til et møde, der afholdes samme dag. På mødet drøftes Rigsrevisionens henvendelse, og der er enighed om, at henvendelsen er alvorlig. På den baggrund beder øko-

nomidirektøren kontorchefen og medarbejderen om at udarbejde et notat om sagen.

Rigsrevisionen kontaktes telefonisk og oplyses om, at Forsvarsministeriet tager Rigsrevisionens oplysninger alvorligt, og om at Forsvarsministeriet vil informere Rigsrevisionen om de videre skridt, når disse er blevet drøftet internt i Forsvarsministeriet.

Den 1. november 2019

Der udarbejdes på baggrund af Rigsrevisionens henvendelse fra 29. oktober 2019 et internt sagsnotat, der sendes til økonomidirektøren. Sagsnotatet sendes af økonomidirektøren den 3. november 2019 til godkendelse hos koncernstyringsdirektøren og personalechefen.

Den 4. november 2019

Koncernstyringsdirektøren sender via e-mail sagsnotatet til departementschefen med henblik på drøftelse. Departementschefen læser ikke e-mailen, og sagen bliver ikke drøftet.

Den 5. november 2019

Der afholdes på baggrund af sagsnotatet et møde med deltagelse af bl.a. koncernstyringsdirektøren, økonomidirektøren, personalechefen og to kontorchefer. En kontorchef redegør for forløbet, herunder for forløbet med whistlebloweren. Det aftales på mødet, at Forsvarsministeriets Interne Revision skal inddrages for at undersøge de forhold vedrørende muligt regnskabssvig og dokumentfalsk i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, som Rigsrevisionen den 29. oktober 2019 har gjort opmærksom på. Det aftales, at Forsvarsministeriets Interne Revision skal kontakte whistlebloweren med henblik på et møde. Det bliver endvidere besluttet ikke at inddrage direktøren for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse på dette tidspunkt, henset til den evt. kommende overdragelse af sagen til politiet.

Senere samme dag afholdes med henblik på iværksættelse et møde mellem økonomidirektøren og en kontorchef fra departementet samt chefen for Forsvarsministeriets Interne Revision. Det aftales, at Forsvarsministeriets Interne Revision iværksætter en undersøgelse. Som en del af undersøgelsen aftales det, at Forsvarsministeriets interne revision kontakter whistlebloweren

Departementet orienterer endvidere telefonisk Rigsrevisionen om de tiltag, som departementet har iværksat på baggrund af Rigsrevisionens henvendelse af 29. oktober 2019.

Senere samme dag orienterer Rigsrevisionen departementets revisionskontor om, at whistlebloweren til Rigsrevisionen har oplyst, at han

samme dag har politianmeldt leverandøren. E-mail herom videresendes til koncernstyringsdirektøren, økonomidirektøren, personalechefen og chefen for Forsvarsministeriets Interne Revision.

Samme dag godkender koncernstyringsdirektøren den månedlige revisionsstatus for september til fordeling til koncernstyringskredsen. Revisionen er fremhævet i notatet med følgende tekst:

“Rigsrevisionen har siden maj 2019 arbejdet på en større undersøgelse af FES forvaltning af indkøb på vedligeholdelsesområdet. Rigsrevisionen har den 1. oktober sendt deres beretningsudkast om Indkøb hos FES i høring. Den foreløbige konklusion lyder:

“Rigsrevisionen finder det kritisabelt, at Forsvarsministeriet ikke har sikret en tilfredsstillende forvaltning af indkøb på vedligeholdelsesområdet, herunder bl.a. sikret at der er den nødvendige funktionsadskillelse og dokumentation i forbindelse med indkøbene. Forsvarsministeriet har dermed ikke levet op til helt basale krav til kontroller på indkøbsområdet. Konsekvensen er, at indkøbsområdet har en høj risiko for fejl og besvigelser, som Forsvarsministeriet ikke kan opdage, da de indgåede aftaler om vedligeholdelsesydelse er uigennemsigtige, og indkøbene ikke er dokumenteret tilfredsstillende”.

Derudover fremfører Rigsrevisionen en række kritikker, herunder at der ikke foreligger klare skriftlige forretningsgange i regnskabsinstruksen og manglende systemunderstøttelse af funktionsadskillelse. FMN tager langt hen af vejen Rigsrevisionens kritik til efterretning. FMN har dog påpeget overfor Rigsrevisionen, at regnskabsinstruksen, qua at den som følge af virksomhedsmodellen og et samlet CVR-regnskab, skal dække over vidt forskellige opgaver og organisationer, må være mere overordnet, og at de enkelte styrelser derfor har egne bestemmelser eller retningslinjer, der udfylder den af Rigsrevisionen efterspurgte klarhed om roller, processer og kontroller. Der er aftalt et opfølgende møde mellem DEP, FRS og Rigsrevisionen om regnskabsinstruksen.

Rigsrevisionen har oplyst, at beretningen forventes offentliggjort d. 6. december.”

I bilaget til notatet er forventningerne til den foreløbige samlede bedømmelse anført til “Ikke tilfredsstillende”.

Den 6. november 2019

Midt- og Vestjyllands Politi kontakter Forsvarsministeriet telefonisk og spørger, om Forsvarsministeriet har indvendinger mod igangsættelse af en politiundersøgelse på baggrund af en politianmeldelse, som whistlebloweren nu har indgivet. Forsvarsministeriet oplyser, at Forsvarsministeriet ikke har indvendinger.

Den 7. november 2019

Departementet overdrager på et møde i ministeriet sagen til Forsvarsministeriets Interne Revision. Deltagelse i mødet sker på sagsbehandlerniveau. Kontaktoplysninger på whistlebloweren og på kontaktperson i Midt- og Vestjyllands Politi fremsendes i forlængelse af mødet til Forsvarsministeriets Interne Revision

Den 8. november 2019

Departementet fremsender en række e-mails indeholdende materiale udvekslet tidligere mellem Rigsrevisionen og Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse til Forsvarsministeriets Interne Revision. Forsvarsministeriets Interne Revision orienterer på sagsbehandlerniveau Forsvarsministeriet om, at de har været i kontakt med kilden, og at der er aftalt møde med whistlebloweren senere samme dag. Forsvarsministeriet orienteres samtidig om, at de har været i kontakt med Rigsrevisionen, og at der er aftalt møde samme dag. Slutteligt oplyses det, at Forsvarsministeriets Interne Revision har været i kontakt med kontaktpersonen i Midt- og Vestjyllands Politi med henblik på at sikre at den interne undersøgelse ikke kommer i vejen for politiets efterforskning.

Midt- og Vestjyllands Politi oplyser samme dag Forsvarsministeriets Interne Revision om, at de indstiller deres efterforskning, så længe Forsvarsministeriets Interne Revisions undersøgelser pågår.

Samme dag kontaktes Forsvarsministeriets revisionskontor af Rigsrevisionen, der oplyser, at whistlebloweren er blevet kontaktet af to medier. Information herom videregives til koncernstyringsdirektøren, økonomidirektøren og personalechefen.

Den 18. november 2019

Rigsrevisionen fremsender revideret beretningsudkast i høring ved departementet. Af det reviderede beretningsudkast fremgår følgende af konklusionen:

”Rigsrevisionen finder det kritisabelt, at Forsvarsministeriet ikke har sikret en tilfredsstillende forvaltning af indkøb på vedligeholdelsesområdet, da der ikke har været den nødvendige funktionsadskillelse, og da dokumentationen for indkøbene enten er mangelfuld, misvisende eller ikke eksisterende. Der kan derfor rejses alvorligt tvivl om, hvorvidt den dokumentation som styrelsen har leveret til Rigsrevisionen, er fyldestgørende og indeholder korrekte oplysninger. Forsvarsministeriet har dermed ikke levet op til helt basale krav til forvaltning på indkøbsområdet.

Konsekvensen er høj risiko for fejl og besvigelser i forbindelse med indkøb på vedligeholdelsesområdet, som Forsvarsministeriet ikke efterfølgende kan opdage. Rigsrevisionen er således ved afslutningen af denne undersøgelse blevet bekendt med en politiefterforskning af en sag fra 2015/2016, som relaterer sig til mandatsvig og bestikkelse i forbindelse med indkøb hos FES.

Undersøgelsen viser, at Forsvarsministeriet ikke har sikret, at der er klare skriftlige forretningsgange for FES, der beskriver en funktionsadskillelse, hvor mindst to medarbejdere er inde over hvert indkøb. Funktionsadskillelsen er heller ikke systemunderstøttet, da samme medarbejder kan oprette en indkøbsordre og efterfølgende selv varemodtage den i økonomisystemet.

Undersøgelsen viser videre, at FES' faktiske indkøb af vedligeholdelsesydelser ikke overholder kravene til funktionsadskillelse, kontrol og dokumentation. Rigsrevisionens gennemgang af 64 konkrete vedligeholdelsesprojekter viser, at der er helt basale fejl eller mangler i 54 af disse projekter; eksempelvis manglende funktionsadskillelse, manglende dokumentation for, at det indkøbte svarer til det aftalte for så vidt angår pris, kvalitet og mængde mv.

I stikprøven indgår en sag om indkøb af el-arbejde på 14 redningsstationer i december 2018. FES har givet Rigsrevisionen dokumentation for arbejdet i form af afleveringsprotokoller underskrevet af leverandøren. Leverandøren har dog oplyst Rigsrevisionen, at han aldrig har underskrevet de pågældende dokumenter, og at arbejdet slet ikke var gennemført på det tidspunkt, som FES havde oplyst. I samme sag har FES betalt en regning på 100.000 kr. eksklusiv moms for arbejde, som aldrig er blevet udført. FES opdagede først fejlen, da Rigsrevisionen bad om dokumentation for den modtagne kreditnota.

Rigsrevisionens gennemgang af stikprøven viser endvidere en sag om bestilling af renovering af cykelskure, som tilsyneladende konverteres til indkøb og opsætning af tekøkkener til et højere beløb. Da varemottagelsen henviser til renovering af cykelskure, mens fakturaen lyder på betaling for tekøkkener og, idet der ikke findes yderligere dokumentation i sagen, er det uklart, hvad FES har bestilt, fået leveret og betalt for.

Rigsrevisionen finder, at Forsvarsministeriet bør gennemgå indkøb på vedligeholdelsesområdet for at vurdere, hvor udbredt den manglende kontrol og dokumentation mv. er. Gennemgangen bør inkludere det omtalte vedligeholdelsesarbejde på de 14 redningsstationer, så ministeriet sikrer, at de faktiske indkøb stemmer overens med det bestilte, og at der foreligger den fornødne dokumentation af indkøbsprocessen.

Forsvarsministeriet har oplyst, at der primo 2019, i samarbejde med Forsvarsministeriets Regnskabsstyrelse, er iværksat et analysepro-

jekt af kontrolmiljøet i koncernens udbetalingsprocesser, bl.a. i forbindelse med byggevedligehold i FES. Som konsekvens af Rigsrevisionens kritik i denne beretning vil projektet have fokus på, hvorvidt opfølgning på dele af kritikpunkterne kan forankres i analysen."

Den 19. november 2019

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse fremsender til departementet et foreløbigt bidrag til hørings svar, der på enkelte punkter præciseres den 20. november 2019. Af hørings svaret fremgår:

"Tiltag i sag om redningsstationer

I forbindelse med 1. høringsudkast fra Rigsrevisionen tog Chef for Vedligeholdelsesafdelingen initiativ til en nærmere undersøgelse af de forhold som der i revisionens stikprøver blev rejst spørgsmål ved.

De pågældende medarbejdere blev indkaldt til samtale, og fremlagde her det egentlige sagsforløb. På baggrund af den ledelsesmæssige gennemgang af sagsforløbet er der overfor de to involverede medarbejdere varslet ansættelsesretslige sanktioner.

I forhold til revisionens ordlyd om *"Leverandøren har dog oplyst Rigsrevisionen, at han aldrig har underskrevet de pågældende dokumenter, og at arbejdet slet ikke var gennemført på det tidspunkt, som FES havde oplyst."* og *"Leverandøren oplyste, at arbejdet på redningsstationerne ikke blev udført i december 2018, men i perioden fra april til september 2019"* ønsker FES følgende kommentering:

Leverandøren har 4. oktober 2019 efter anmodning fra FES fremsendt oversigt over, hvornår projekterne på redningsstationer faktisk er udført. Heraf fremgår det at projekterne er gennemført i perioden 8. april 2019 til 29. maj 2019 og ikke april til september. Derudover har FES tidligere fremsendt afleveringsprotokoller med leverandørens underskrift, underskriften er dog lavet på dokumentet i 2019 og ikke i 2018 som anført. FES er derfor uforstående overfor leverandørens udsagn om at han *"aldrig har underskrevet de pågældende dokumenter"*.

Den 20. november 2019

Sagsnotat med udkast til Forsvarsministeriets hørings svar forelægges økonomidirektøren og koncernstyringsdirektøren.

Den 21. november 2019

Der afholdes et internt møde med deltagelse af bl.a. en kontorchef, økonomidirektøren og koncernstyringsdirektøren, hvor det konkrete indhold af Forsvarsministeriets hørings svar bliver drøftet.

Sagsnotatet indeholder afslutningsvist følgende afsnit:

"Kommunikation

Det bør overvejes om ministeren ikke skal orienteres om sagen, da det må formodes, at sagen vil føre til negativ presse, når beretningen offentliggøres af statsrevisorerne d. 6. december, herunder bør der i samarbejde med presse udarbejdes et svarberedskab. Revisionen offentliggøres fredag d. 6. december."

Samme dag afholdes et møde med deltagelse af koncernstyringsdirektøren, økonomidirektøren, personalechefen og en kontorchef fra departementet samt direktøren for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse og chefen for Forsvarsministeriets Interne Revision. På mødet oplyses det, at politiet har besluttet at indstille efterforskningen på grund af den undersøgelse, som Forsvarsministeriets Interne Revision har iværksat. Det besluttes derfor at afslutte undersøgelsen hurtigst muligt, så den ikke står i vejen for politiets efterforskning. Endvidere besluttes det, at Forsvarsministeriets Personalestyrelse sammen med Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse skal overveje mulige ansættelsesretlige skridt overfor de involverede medarbejdere. Personalechefen informerer efter mødet Forsvarsministeriets Personalestyrelse herom.

I forlængelse af mødet om høringssvaret ekspederer kontorchefen senere samme dag høringssvaret og fremsender Forsvarsministeriets bemærkninger til det reviderede beretningsudkast til Rigsrevisionen. Bemærkningerne er godkendt af koncernstyringsdirektøren. I fremsendelsesskrivelsen anføres bl.a. følgende:

"Forsvarsministeriet anerkender generelt det billede der bliver fremstillet i det fremsendte beretningsudkast. Forsvarsministeriet er enig med Rigsrevisionen i, at der er flere forhold i [Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse] som der skal rettes op på. (...) Forsvarsministeriet kan oplyse, at [Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse] vedkender, at arbejdet på de 14 redningsstationer er foregået i 2019 og ikke som tidligere oplyst i 2018. Forsvarsministeriet beklager, at der er blevet givet urigtige oplysninger til Rigsrevisionen".

Rigsrevisionen oplyser samme dag, at de har modtaget en anmodning om aktindsigt i undersøgelsen af indkøb hos FES.

Den 22. november 2019

Chefen for Forsvarsministeriets Interne Revision oplyser, at Forsvarsministeriets Interne Revision har meddelt politiet, at den interne undersøgelse er stoppet. Desuden har Forsvarsministeriets Interne Revision bedt politiet bekræfte, at de genoptager behandlingen af den anmeldte sag.

Den 25. november 2019

Chefen for Forsvarsministeriets Interne Revision oplyser, at Midt- og Vestjyllands Politi har bekræftet, at de genoptager behandlingen af anmeldelsen. De kan dog ikke give en tidshorisont for opstart af sagen.

Den 26. november 2019

Direktøren for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse anbefaler overfor departementets personalechef og koncernstyringsdirektøren, at der indgives politianmeldelse mod navngivne medarbejdere, og departementet tiltræder to dage senere denne indstilling.

Den 2. december 2019

På et fast månedligt møde i Forsvarsministeriets presse- og kommunikationsnetværk med deltagelse af departementets pressechef, en presse- og kommunikationsmedarbejder samt repræsentanter fra Forsvarsministeriets otte styrelser orienterer chefen for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses ledelsessekretariat om en kommende rigsrevisions-sag vedrørende indkøb og bygningsvedligehold, herunder bl.a. om forventet presseopmærksomhed og mulig politianmeldelse.

Den 4. december 2019

Rigsrevisionen fremsender endeligt beretningsudkast til Forsvarsministeriet i klausuleret udgave.

Forsvarsministeren orienteres sent samme aften om beretningsudkastet.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse oplyser departementet om, at man nu har indgivet politianmeldelse mod to medarbejdere, der mistænkes for dokumentfalsk. Styrelsen oplyser videre, at man efter dialog med politiet alene har anmeldt forhold vedrørende dokumentfalsk, da politiet allerede efterforsker de forhold, som whistlebloweren har anmeldt.

Den 6. december 2019

Rigsrevisionens beretning offentliggøres.